

STICHTING KASTEEL MIDDACHTEN

Jaarverslag 2023

Bestuurssamenstelling

De bestuurssamenstelling bleef gedurende het jaar 2023 ongewijzigd. Het bestuur bestaat per 31 december 2023 uit mevrouw C.S. Wijnaendts-André de la Porte en de heren H.A. Doek, (voorzitter), F.W.F.L. Graf zu Ortenburg (secretaris), H.T.E.M. Rottinghuis (penningmeester), F.J. Duparc, D. van Krugten en V.C.W. Graf zu Ortenburg.

Er heeft geen herbenoeming plaats gevonden conform het rooster van aftreden.

Raad van Advies

De Raad van Advies bestaat per 31 december 2023 uit de heren D. baron van Asbeck en N.W. Conijn (tevens conservator van Middachten).

Bestuursactiviteiten

Het bestuur vergaderde in 2023 op 10 mei en 7 november. Bij beide vergaderingen was G.A. Gräfin zu Ortenburg als gast aanwezig. Tevens was de heer A.T. Fennema uit hoofde van zijn functie als rentmeester van Middachten aanwezig.

Tijdens de vergadering van 10 mei wordt de jaarrekening 2022 vastgesteld en ter tekening rondgestuurd.

De vergadering van 7 november vond plaats op het kantoor van Europa Notra te 's Gravenhage. De voorzitter van SKM verteld iets over Europa Notra waar hij vele jaren als thesaurier betrokken was, maar binnenkort aftreed. Tijdens deze vergadering is de begroting voor 2024 vastgesteld.

Zowel voor de voorzitter Doek als heer Duparc loopt de zittingstermijn af in 2024. Beide hebben aangegeven hun plaats graag af te staan aan een jongere kandidaat. De Voorzitter zal het initiatief nemen om tot een vervanging te komen en heeft de secretaris gevraagd dit te coördineren. Ortenburg sr vraagt iedereen om na te denken over kandidaten en een criteria te be noemen waar de kandidaten aan zouden moeten voldoen. In de discussie hieromtrent wordt verwezen naar de doelstelling van de stichting om o.a. de betrokkenheid en verbondenheid van de familie met Middachten te bevorderen. Ortenburg sr hoopt voor de eerstvolgende vergadering in 2024 een selectie van kandidaten aan het bestuur te kunnen presenteren.

In de bestuursvergaderingen is de voortgang van de projecten die in het kader van lopende Iconensubsidie worden uitgevoerd door de conservator toegelicht en uitvoerig besproken, met name de restauratie van de schilderijen in de eetkamer. Daarbij kwam ook de verbetering en uitbreiding van de brandmeldinstallatie aan de orde en is de door de rentmeester opgestelde notitie brandveiligheid besproken.

Financiën

De exploitatie kende over 2023 een positief resultaat met € 72.402 (in 2022 was het resultaat €154.223).

De exploitatie van de stichting is sterk afhankelijk van de deelneming in Landgoed Middachten B.V. De B.V. sloot het boekjaar af met een positief resultaat van € 122.190 (in 2022 bedroeg het resultaat € 157.567).

Grondeigendom

De stichting heeft de in de afgelopen jaren ontvangen gelden uit het fonds Natuurcompensatie stadsbrug Nijmegen, en dividenduitkeringen van Landgoed Middachten B.V. belegd in landbouwgronden. Het doel is om het jaarlijks rendement ten behoeve van de doelen van de stichting te verbeteren. In 2023 is 18,4424 hectare in Leuvenheim aangekocht. Per 31 december 2023 heeft de stichting 48,0279 hectare in eigendom. Deze gronden zijn verpacht en gelegen rondom Drempt, Didam, Leuvenheim en in de gemeente Rheden.

Fondsen en donaties

Ortenburg sr en Conijn zijn in Amsterdam geweest voor een gesprek met de nieuwe contactpersonen bij het Cultuurfonds. Daarna volgde een bezoek op Middachten. Dit waren goede gesprekken en hebben geresulteerd in een bijdrage van € 50.000 voor de restauratie van de schilderijen in de eetkamer. Daarnaast zijn wij verheugd dat stichting Dioraphte eveneens € 50.000,- heeft toegezegd als bijdrage aan deze restauratie.

Door het Cultuurfonds is daarnaast € 2.554,- toegekend vanuit het Familie Wessel Jansen Fonds. Dit fonds ondersteunt erfgoedvrijwilligers en is specifiek bedoeld voor projecten met een digitale insteek. Dit leidde tot aankoop van twee laptops in het kasteel voor de registratie van alle voorwerpen in Adlib. Dankzij de inventarisatie van de verschillende deel collecties wordt Middachten toegankelijker en daardoor interessanter voor wetenschappelijk onderzoek.

De stichting ontving in het totaal € 12.500 van de Bredius-Stichting, Dr. Hendrik Mullerfonds en Stichting Fonds Nederlandse Adel ten behoeve van instandhouding van het hippomobiel erfgoed.

Van het Dinamofonds is € 10.000,- ontvangen ten behoeve van de herplant van de laanbomen langs het zogenaamde Rentmeesterslaantje.

Bestemmingsfonds tuin

Vanuit het bestemmingsfonds tuin, dat is gevuld vanuit een nalatenschap, is door de stichting € 40.000- bijgedragen aan de verbetering van de parkeervoorzieningen op het landgoed. Het bestemmingsfonds is nu nog € 146.528,- groot en zal in de komende jaren verder worden besteed ten behoeve van tuin en park.

Beheer en restauratie interieur

Gedurende het jaar 2023 zijn door het landgoed een aantal activiteiten gestart die ook voor de Stichting van belang zijn. Deze werkzaamheden zijn mogelijk vanwege een meerjarige Iconensubsidie van het rijk en bijdragen van provincie, gemeente en fondsen.

De parkeervoorziening op de kasteelweide ten behoeve van grote evenementen is verbeterd door lava in de grond te verwerken. Dit bevordert de draagkracht ten behoeve van parkeren van auto's en verbeterd de drainage. Vervolgens is gestart met de renovatie van de vaste publieksparkerplaats, deze werkzaamheden zullen in 2024 worden afgerond. Het medaillon op de voorplaats heeft een grondige onderhoudsbeurt ondergaan, omdat het uit haar patroon was geraakt zijn Corte stalen banden geplaatst. Voor het behoud van de historische buxushagen is een irrigatiesysteem aangelegd.

In 2022 is een restauratieproject gestart in de eetkamer. Voor het duurzame behoud is het nodig alle vaste schilderijen te restaureren. In overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is gekozen om deze opdracht aan een restaurateur te geven. Hij is met de drie zogenaamde Supraportes begonnen. Hoewel deze schilderijen bij het casco horen, en daarom niet in eigendom zijn bij de stichting, zijn leden van het bestuur en de conservator voor hun deskundige advies nauw bij dit project betrokken. Ook worden fondsen ten behoeve van deze restauratie aangevraagd op naam van de stichting. Het bestuur acht dat passend binnen de doelstellingen van de stichting. Bij de aanvraag wordt dit open gecommuniceerd.

In eerste instantie zijn de supraportes van de eetkamer aangepakt. De offerte van de restaurator Han Boersma is in tweeën gesplitst. Voor het tweede deel (hoofdstukken) is cofinanciering door Stichting Dioraphte en Cultuurfonds ter hoogte van € 100.000 toegekend en is dit deel ook opgedragen. Binnen het aangevraagde budget is ook archiefonderzoek voorzien. Bij het verwijderen van de portretten blijkt stucwerk aan de achterwand los te zitten. Dit moest worden afgebikt en opnieuw gestukt. Achter het portret van Godard van Reede blijkt een relatief modern spieraam te zitten. Mogelijk is dit aangebracht tijdens de restauratie na aantasting door zwam in de jaren '60 van de vorige eeuw.

Gedurende het jaar heeft ook weer een aantal kleinere restauraties en werkzaamheden plaatsgevonden voor een bedrag van ruim € 5.000. Dit betreft werkzaamheden die zijn uitgevoerd door de vrijwilligers die onder leiding van de conservator werken aan onderhoud van het textiel.

Door Melchert Spaander, klokkenmaker uit Zutphen is een Pendule gerestaureerd voor een bedrag van ca. € 4.000,-

Met het onderhoud van de collectie zijn ca. 20 vrijwilligers actief bezig, even als een groep in de kruidentuin, bij het maken van de marmelade van eigen fruit in het najaar en bij de openstelling. Belangrijk is dat aan deze vrijwilligers persoonlijk aandacht wordt besteed en hun bijdrage wordt gewaardeerd. De verjonging van vrijwilligers is een agendapunt, mensen willen liever niet weg en blijven zo lang mogelijk actief, waardoor een risico van veroudering ontstaat.

Archief

De heer van Krugten heeft het nog op Middachten aanwezige archief in beeld gebracht en aan het bestuur verslag gedaan van zijn bevindingen. Het archief van voor 1880 is in bruikleen gegeven aan het Gelders Archief in Arnhem. Dit is alleen op hoofdlijn geïnventariseerd, op een gedeelte over Charlotte Sophie van Aldenburg Bentinck na.

Op Middachten worden archief stukken op verschillende plekken bewaard. Van Krugten adviseert de stukken van vóór 1900 naar het Gelders Archief te laten brengen. Het archief op de rentmeesterij zou hij daar laten, maar de archiefruimte zou op eenvoudige en klimatologische verantwoorde wijze kunnen worden verbeterd. Inventarissen horen buiten het archief een plek te krijgen.

In overleg met de gemeente Rheden zijn een aantal plattegronden uit de 19de eeuw gedigitaliseerd, de gemeente heeft voor 50% van de kosten bijgedragen.

Fotocollectie

De dames die zich reeds gedurende vele jaren bezig houden met de huisvesting, identificatie en registratie van de fotocollectie zijn wekelijks actief. Gedurende het openstellingsseizoen was een presentatie van uitvergroete cartes de visite en kabinet foto's te bewonderen in de orangerie onder de titel "Bekend maakt bemind". In een vitrinetafel in de linnenkamer in het onderhuis van het kasteel konden bezoekers van het kasteel naast 'echte' exemplaren ook een selectie van de schitterende verzamelfotoalbums bewonderen.

Textiel collectie

De collectie textiel in linnenkamer en de kastenkamer worden onderhouden door enkele vrijwilligers onder de deskundige leiding van een voormalig registrator van het Nederlands Openluchtmuseum.

Hippomobiel erfgoed

Op initiatief van de Stichting Hippomobiel Erfgoed is de Coupé d'Orsay (ca. 1875 gebouwd door Hart of Bond St., London) uit de collectie van het Nationaal Rijtuigmuseum in Leek weer thuis gebracht op het koetshuis van Middachten. Als tegenprestatie voor het bruikleen heeft de stichting financiering weten te vinden (€ 12.500 van Bredius-Stichting, dr. Hendrik Mullerfonds en Stichting Fonds Nederlandse Adel) om het achtvoudig geveerde onderstel door Restauratie Centrum Stolk te laten restaureren.

De zorg voor de tuigenkamer en de rijtuigen wordt mede gedragen door een drietal vrijwilligers met een speciale belangstelling voor hippomobiel erfgoed. Zij zijn regelmatig werkzaam in de tuigenkamer en het koetshuis.

Monografie Middachten

De stichting heeft samen met de familie het initiatief genomen om een Monografie over Middachten te realiseren. Het zal duidelijk maken wat Middachten zo uniek en belangrijk maakt. Daarnaast moeten de verhalen over het gebouw, de bewoners, de tuin en het landgoed en de relatie van Middachten tot de buitenwereld in onderlinge samenhang worden beschreven. Dat geldt allereerst voor de bouw- en bewoningsgeschiedenis. De voortdurende wisselwerking tussen kasteel en familie wordt de leidende invalshoek van het boek. Middachten was immers méér dan een woonhuis of een weerspiegeling van de status van de adellijke familie die er resideerde. Het huis verleende ook statuut en maakte het mogelijk dat zij haar stand en rang kon tonen. Het verhaal van het uitzonderlijke ensemble van kasteel Middachten met authentiek interieur gelegen op een uitgestrekt landgoed, is van nationale betekenis. Daarnaast is het van belang om de in de afgelopen decennia opgebouwde kennis in samenwerking met studenten van de RUG over huis, bewoners, collectie, tuinen en landgoed vast te leggen voor toekomstige generaties beheerders, medewerkers en onderzoekers.

De bedoeling is dat de publicatie door WBooks binnen de zittingsperiode van prof. dr. H. (Hanneke) Ronnes aan de bijzondere leerstoel historische buitenplaatsen en landgoederen aan de Rijksuniversiteit Groningen wordt uitgegeven.

Stichting Kasteel Middachten zal verantwoordelijk zijn voor de uitgave en het werven van fondsen van ca. € 110.000,-.

Verduurzaming huis

Er zijn dataloggers aangeschaft om het klimaat in het huis te monitoren vooral om de luchtvochtigheid in beeld te brengen. In samenwerking met Heleen Klingers van Het Bureau voor Beheer en Behoud zal dit worden geanalyseerd.

Er is een onderzoek ‘verduurzaming energievoorziening’ uitgevoerd door bureau DWA.

Verduurzaming is een van de doelen van de Iconensubsidie en zonnepanelen op het dak zouden een optie kunnen zijn voor levering van stroom voor het verwarmen van het huis met aquathermie of met een lucht-warmtepomp.

Activiteiten

Gedurende het jaar is een breed scala aan activiteiten georganiseerd. Op zaterdag 25 maart organiseerde Middachten samen met alle faunabeheerders van de Veluwe de jaarlijkse faunadag. Deze werd op vrijdagavond 24 maart geopend door gedeputeerde Peter Drenth. Uiteraard werden de tuinen gedurende de periode van 1 juni tot 1 oktober opengesteld. Het kasteel was op de zondagen in de maanden juni, juli en augustus en tijdens Kastelendag en Open Monumentendag te bezoeken. In het Hemelvaart weekend waren liefhebbers van Landrovers te gast op Middachten. Dit zorgde voor spectaculaire beelden op het landgoed. Vervolgens kwamen Toyota motoren in het Pinksterweekend kamperen op Middachten.

Hieronder worden enkele activiteiten uitgelicht.

Jaarthema rondom fotocollectie

Onder de titel *Bekend maakt bemind* stond gedurende de zomeropenstelling een bijzonder deel van de fotocollectie centraal. Begin 19^e eeuw wordt de fotografie uitgevonden. Portretfoto's zijn dan een geliefd internationaal verzamelobject. Victoria gravin Bentinck (1863-1949) verzamelt deze cartes-de-visite en kabinet foto's. Deze verzameling met grote (kunst) historische waarde was te bewonderen in de oranjerie en op het huis.

Audiotour

De autiotour in de tuin was in 2021 een groot succes en kreeg daarom een vervolg. De tour is geactualiseerd en tevens is een Engels- en Duitstalige versie geïnstalleerd. Gedurende het seizoen is door een groot aantal bezoekers gebruik gemaakt van de audiotour, waarbij zij veelal de hele tour beluisterden.

Bruikleen beelden van Spronken

Ten behoeve van de tuinopenstelling is in 2021 een tweetal beelden van wijlen Arthur Spronken door de familie Spronken in bruikleen gegeven. In overleg met de bruikleengevers is de bruikleenperiode verlengd en waren beide beelden ook in 2023 te bewonderen in de tuin.

Theeschenkerij en winkel

De oranjerie is tijdens het gehele openstellingsseizoen bemenst door een vaste groep vrijwilligers. In de oranjerie zijn verschillende versnaperingen en een bescheiden aantal cadeauartikel en boeken verkrijgbaar, die ook aan terrasbezoekers aangeboden worden.

Tuinconcerten

In samenwerking met de Rhedense kunstinstitution RIQQ, zijn tijdens de zondagen in juli weer de traditionele zomerconcerten georganiseerd. Deze trokken wisselende aantallen publiek, afhankelijk van het weer.

Kerstopenstelling

Ook in 2023 heeft de traditionele kerstopenstelling vele bezoekers aangetrokken. Het blijkt dat de uitzending 'Langs de IJssel' met Huub Stapel een zeer goede promotie is geweest. In 2023 zijn ca. 50% van de toegangskarten vooraf online verkocht.

De vertrekken van het kasteel waren versierd met kerstbomen en bloemstukken. In de bijgebouwen en op het voorplein waren de nodige kramen te vinden waar kerstinkopen konden worden gedaan. Dit voor Middachten grote evenement was alleen door de inzet van bijna 100 vrijwilligers mogelijk.

Samenwerking regionale partners en wetenschappelijk onderzoek

In het voorjaar zijn verschillende excursie voor studenten bos- en natuurbeheer van Wageningen Universiteit, Van Hall Larenstein en de Middelbare Bosbouwschool Yuverta gehouden.

Op 7 juni is tijdens een ledenvergadering afscheid genomen van de heer S. Wurfbain, voorzitter van het Gelders Particulier Grondbezit. De rentmeester verzorgde een presentatie over Middachten.

In juni waren weer studenten van de RUG een week te gast op Middachten. Na een introductie die werd verzorgd door Middachten, hebben deze studenten onder leiding van professor Hanneke Ronnes zich verdiept in de bosbouwgeschiedenis op Middachten en de invloed van de verschillende rentmeesters en eigenaren op het bosbeheer. Aan de hand van dagboeken William Frederic C.H. Bentinck (1880-1958), heer van Middachten is de mate van mobiliteit in deze periode in beeld gebracht.

Op 30 oktober waren leden van de Raad van de gemeente Rheden te gast op Middachten. In samenwerking met het bestuur van de Vrienden van Middachten, Waterschap Rijn & IJssel en andere deskundigen is een programma verzorgd rondom de thema's landbouwtransitie, energievoorziening en klimaatverandering.

Op 31 oktober is een presentatie verzorgd voor recreatieondernemers uit de regio. Deze bijeenkomst vond plaats tijdens een cursus die door IVN is georganiseerd.

Bezoekersaantallen

De bezoekersaantallen voor de tuin lagen op hetzelfde niveau als in 2020. Door versoepeling van de coronamaatregelen in de zomer en nazomer, konden enkele grote ontvangsten in de tuin en de zomermarkten doorgang vinden. Dat gold ook voor enkele concerten in het tuintheater. Op de opengestelde paden in het park is het toegenomen aantal bezoekers al langere tijd merkbaar, een effect van Corona dat ook elders in het land zichtbaar is.

Bezoekersaantallen	2023	2022	2021	2020	2019
Reguliere activiteiten					
Huis, zomeropenstelling	609	745	<i>Covid-19</i>		1.037
Tuinopenstelling	1.459	1.791	4.184	4.146	4.397
Concerten	529	600	270	<i>Covid-19</i>	894
Kerstopenstelling	8.763	7.301	<i>Covid-19</i>		6.513
Faunadag	2.550	0	<i>Covid-19</i>		1.985
Rondleidingen huis/tuin	916	543	575	46	1.221
Huwelijken en zakelijke ontvangsten	500	655	1.050	434	1.668
Erfgoedlogies	188	376	142	138	285
Zomermarkten in de laan	4.100	2.000	4.000	2.000	4.000
Buitenplaats vrije wandeling (schatting)	28.500	28.500	28.500	25.000	20.000
Subtotaal	48.114	42.511	38.721	31.764	41.982
Incidentele evenementen					
Land Rover Club Holland	1.200	-	-	-	-
Kasteelfair/Groene Dagen	-	-	-	-	5.955
Goldwing Treffen	600	-	-	-	-
Brokante Markt	2.000	0	0	0	0
Subtotaal	3.800	0	0	0	5.955
Totaal aantal bezoekers	51.914	42.511	38.721	31.764	47.937

PR & Media

Via diverse sociale media laat Middachten regelmatig van zich horen. Het aantal volgers van Facebook en Instagram groeit nog steeds. Ongeveer 70% van de volgers is vrouw en 30% man. In 2023 zien we een spectaculaire stijging in het aantal Instagram-volgers van maar liefst 45%. Door frequent berichten te posten, in de zomerperiode twee keer in de week en interacties met je volgers zullen deze groepen waarschijnlijk blijven groeien. Het social media kanaal X is minder populair aan het worden en laat voor het eerst een lichte daling zien. Wereldwijd wordt over 2023 een daling voor X verwacht van 6%.

Facebook:	3203	(2022)	>	3600	(2023)
Instagram:	1341	(2022)	>	1953	(2023)
X :	2048	(2022)	>	2036	(2023)
LinkedIn :	318	(2022)	>	339	(2023)

In 2023 is op de nationale TV (NPO) de serie ‘Langs de IJssel’ met Huub Stapel vertoond. De eerste aflevering is op 3 september 2023 uitgezonden, hierin kwam Middachten uitgebreid aan bod. Graaf Ortenburg had een gesprek met Huub Stapel. Dat deze serie goed wordt bekeken, konden wij op Middachten goed merken. Wellicht heeft dit ook een positief effect gehad op de bezoekersaantallen tijdens de kerstopenstelling.

Personeel

Naast de huismeester verrichten gemiddeld 2 personen (ca. 1,2 fte) schoonmaakwerkzaamheden en kleine onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van collectiebeheer in kasteel en bijgebouwen. Periodiek worden aanvullende krachten ingezet voor de grote schoonmaak. De logies wordt met behulp van vrijwilligers en medewerkers verzorgd. Bij activiteiten kan Middachten een beroep doen op een aantal vaste oproepkrachten.

De conservator is gemiddeld twee dagen per week actief t.b.v. onderhoud in de vorm van begeleiding van het huispersoneel, restauratie en inventarisatie van de inboedel. Zonder de inzet van de vele vrijwilligers zou dit werk niet mogelijk zijn.

De PR wordt in nauwe samenwerking met de organisatie verzorgd door een ingehuurd kracht (een halve dag per week).

Vrijwilligers

Zonder de inzet van vrijwilligers is de openstelling van huis en tuin niet mogelijk. Gelukkig blijft het aantal vrijwilligers op peil en kunnen wij ieder jaar nieuwe vrijwilligers verwelkomen. Aan het einde van het jaar kende Middachten 133 vrijwilligers (in 2022 150), dat wil zeggen 101 actieve vrijwilligers, 10 vrijwilligers met een incidentele beschikbaarheid, 11 vrijwilligers vanuit de Bekenstichting en 11 vrijwilligers met een bijzondere status. Deze laatste groep wordt gevormd door vrijwilligers die zich lang voor Middachten hebben ingezet maar nu een hoge leeftijd hebben bereikt en/of fysiek te grote beperkingen hebben gekregen. Met hen blijft Middachten een warme band onderhouden.

Er zijn verschillende vrijwilligersgroepen die een aparte activiteit voor hun rekening nemen. Elke groep wordt gecoördineerd door een van de vrijwilligers, in nauw overleg met de coördinator vrijwilligers en de organisatie van Middachten. Zo zijn er de rondleiders, is er een groep gastvrouwen en gastheren van de oranjerie, een aantal vrijwilligers die in het najaar de jams klaarmaakt, vrijwilligers die zich inzetten voor inventarisatie en onderhoud van de collectie, een ploeg die de beken onderhoudt en een groep die de kruidentuin onderhoudt. Onder leiding van de conservator houdt een groep vrijwilligers zich bezig met inventarisatie en onderhoud van de inboedel en wordt textiel hersteld of vernieuwd.

Het is belangrijk dat er tussen de vrijwilligers, de familie en de professionele organisatie een goede binding en communicatie is. Gedurende het jaar zijn daarom een tweetal vrijwilligersbijeenkomsten georganiseerd waar de vrijwilligers werden geïnformeerd over het reilen en zeilen op Middachten. Tijdens een van deze bijeenkomsten zijn een aantal jubileumspeldjes uitgereikt. Eén vrijwilliger ontving een zilveren speldje als dank voor twaalf en een half jaar vrijwilligerswerk, en één vrijwilliger ontving een gouden speldje als dank voor zelfs 25 jaar vrijwilligerswerk op Middachten.

Enkele vrijwilligers maken op regelmatige basis zeer veel uren voor de stichting. Zij ontvangen hiervoor een bescheiden vrijwilligersvergoeding. Het betreft wekelijkse ondersteuning van de conservator ten behoeve van het interieur, ondersteunende kantoorwerkzaamheden en de coördinatie van al het vrijwilligerswerk.

Aldus vastgesteld te Middachten d.d. 10 juni 2024,

Jhr. B.W.L. Boreel
(voorzitter)

F.W.F.L. Graf zu Ortenburg
(secretaris)